

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-37/17
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 15159 датум: 13. 04. 2017. г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА ПРЕМА МИГРАНТИМА И
ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети Прихватном центру у Босилеграду

Београд, април 2017. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (у даљем тексту: НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица "Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре", која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА УСТАНОВА	Прихватни центар у Босилеграду
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања надлежних органа према мигрантима и тражиоцима азила
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Београдским центром за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	04. април 2017. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је претходно најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Марко Анојчић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Јелена Самарџић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Ана Окановић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/Сектор за права детета, родну равноправност и заштиту социјалних и културних права</i> Душан Покушевски, <i>Београдски центар за људска права</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i></p> <p>Преводиоци: Момир Турудић, <i>фарси језик</i> Радуан Мансоури, <i>арапски језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Службеници ангажовани у Прихватном центру у Босилеграду су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућивши му да несметано обави свој мандат. Службеници су пружили све тражене информације и омогућили приступ просторијама и инсталацијама, несметан увид у тражену документацију и ненадзиране разговоре са мигрантима по избору чланова тима.

ТОК ПОСЕТЕ

Након представљања мандата и чланова тима НПМ руководству Прихватног центра, тим НПМ је, подељен у неколико група, обавио разговоре са службеницима који су овде ангажовани и са мигрантима, остварио увид у релевантну документацију и обишао просторије за смештај. Напослетку, на завршном разговору са руководством су изнети главни утисци о посети и налази чланова тима о стању у Прихватном центру и поштовању права миграната.

1. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Прихватни центар у Босилеграду се налази у згради некадашње болнице, између Полицијске станице и Дома здравља у Босилеграду. Сви мигранти који су овде смештени су примљени 17. децембра 2016. године. Центар има 46 кревета, а на дан посете овде је било 47 миграната. Раније их је било 53, али је 6 миграната, 2 трочлане породице, трајно напустило Центар како би наставили свој пут. С обзиром да има породица са малом децом, није се појављивао проблем недостатка кревета. Сви мигранти су изјавили намере да траже азил у Србији и упућени су у овај Центар од стране Полицијске управе за град Београд. Оригинали

потврда су код миграната, а код службеника Комесаријата за избеглице и миграције (у даљем тексту: Комесаријат) њихове копије.

Из Авганистана је пореклом 35 миграната, а из Ирака, Сирије и Пакистана по 4 миграната. Пунолетно је 25 миграната (12 мушкараца и 13 жена), а малолетно 22 (13 дечака и 9 девојчица). Сви путују са породицама. Два детета имају инвалидитет, брат и сестра: девојчица има оштећење вида, а дечак је благо ометен у развоју.

Мигранти углавном чекају могућност да наставе свој пут преко Мађарске до развијених земаља Европе. Ипак, за сада су само они који су пореклом из Сирије и Ирака добили редне бројеве за пријем у Мађарску.

У Центру у петнаестодневним сменама раде по 3 службеника Комесаријата, који за то време спавају у Центру, а Комесаријат је из локалне средине ангажовао још 5 особа које раде на одржавању и помоћним пословима. Током ноћи дежурају 1 службеник Комесаријата и 1 ангажовани радник.

Полицијски службеници Полицијске станице у Босилеграду 2–3 пута недељно посећују Центар, а лекар и медицински техничар су овде присутни сваки дан по 2 сата. Стручни радници Центра за социјални рад у Босилеграду долазе на позив. Службеници Канцеларије за азил до сада нису долазили. Министарство унутрашњих послова је обавило такозвано профилисање миграната који су овде смештени, односно службеници овог Министарства су поново евидентирали све присутне мигранте. Центар 2 пута недељно посећују представници Међународне организације за миграције (IOM), који сходно потребама превозе мигранте и разговарају са њима о заинтересованости за повратак у земље порекла, а присутне су и невладине организације које су укључене у збрињавање миграната.

1.

ПРЕПОРУКА

Канцеларија за азил ће према мигрантима којима су издате потврде о израженим намерама да траже азил у Републици Србији и који се налазе у Прихватном центру у Босилеграду предузети радње прописане Законом о азилу.⁴

⁴ "Сл. гласник РС", бр. 109/07.

2. СМЕШТАЈ МИГРАНАТА

Центар је смештен у једном објекту на два нивоа, са укупно 7 соба и 2 тоалета. У приземљу се налазе канцеларија за службенике, трпезарија, 1 тоалет и 4 собе за смештај, а на спрату 1 тоалет и 3 собе за смештај. Собе су вишекреветне (од петокреветних до деветокреветних). У собама на спрату се налазе само кревети, а у приземљу поред кревета постоје и ормани за одлагање личних ствари. Тоалет у приземљу је опремљен са 1 нужником, 1 туш кабином и 2 лавабоа, а тоалет на спрату са 2 нужника, 1 туш кабином и 2 лавабоа.

У плану је реновирање руинираних подрумских просторија и њихова адаптација у тоалете, који су некада ту и постојали, у једну заједничку просторију и у вешерницу. Према речима службеника Комесаријата, проблем са подрумским просторијама је што су испод нивоа канализационих цеви па је за њихово оспособљавање потребно више времена, али средства су обезбеђена и радови су у току. У искоришћеним просторијама подрума су котларница и складиште за ствари.

Мигранти су убрзо по доласку имали лекарске прегледе. Према наводима, нису обављани претрес ствари нити лични претрес. Осим у једној соби у којој бораве мигранти пореклом из Авганистана и Пакистана, у осталим собама су раздвојени по земљама порекла, а сви чланови породице су смештени заједно.

Мигранти су евидентирани у униформним табелама које се воде у свим прихватним центрима, у које се од личних података уписују: име и презиме, пол, узраст (да ли је малолетан или пунолетан), земља порекла, датум рођења и међусобни породични односи. Извештаји о бројном стању и структури се достављају Комесаријату на дневном нивоу, а информације о попуњености капацитета се шаљу и Министарству унутрашњих послова и Војсци Србије. Комесаријату се достављају и месечни извештаји о стању и догађајима у Центру.

Припремљене су идентификационе картице, у које су уз фотографију мигранта унети његово име, држава порекла и датум рођења, а на полеђини контакт телефони Прихватног центра и Комесаријата.

Изласци из Центра се евидентирају. Руководилац Центра мигрантима који желе да изађу издаје "Евиденциони картон улазака и излазака". Приликом излазака у Босилеград од миграната се тражи да се врате до мрака, а за одласке у друге градове да се врате у року од 72 часа. Не постоји ограничење у броју миграната који могу на овај начин изаћи из Центра. Службеница Комесаријата наводи да се, осим 2 породице које су трајно напустиле Центар, процедура излазака поштује и да нема проблема са мештанима.

ПРИХВАТНИ ЦЕНТАР БОСИЛЕГРАД
Блат бб, Босилеград

ЕВИДЕНЦИОНИ КАРТОН УЛАЗАКА И ИЗЛАЗАКА

Број картице

_____ из _____
(име и презиме) (држава порекла)

привремено смештен у Прихватном центру Босилеград, има допуштење за кретање унутар насељене зоне градског подручја Босилеграда, дана _____ у времену од _____ до _____.

*Уколико Тражилац азила у прописано време није присутан у Центру сматраће се да је својевољно напустио Центар

06 [REDACTED] [REDACTED]
Телефон овлашћеног лица Потпис овлашћеног лица

3. ЗБРИЊАВАЊЕ МИГРАНАТА

Центар углавном располаже довољним количинама ствари неопходних за збрињавање миграната, али недостају резервна гардероба и обућа. У Центру постоје по 2 машине за прање и сушење веша, које се користе за прање постељине и личног веша миграната, док се крупније ствари, као што су ћебад, носе на прање у Прешево.

2.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети потребне мере како би се обезбедила довољна количина резервне гардеробе и обуће за мигранте који бораве у Прихватном центру у Босилеграду.

Чистоћу заједничких просторија и дворишта Центра одржавају радници које је ангажовао Комесаријат, а мигранти сами чисте своје собе, за шта су им обезбеђена средства. Средства за одржавање личне хигијене периодично деле хуманитарне организације. Радници задужени за одржавање хигијене раде од понедељка до суботе у две смене: од 8 до 14 часова и од 14 до 20 часова. НПМ је уочио да је хигијена у Центру задовољавајућа. Центар располаже са укупно 3 нужника, 2 туш кабине, 4 лавабоа и 2 бојлера за загревање воде за купање. У тренутку посете тима НПМ, тоалет на спрату није био у функцији јер су у току били радови на водоводу. Из истог разлога није било ни топле воде. Према наводима службених лица, топле воде иначе има стално. Такође, у разговору са члановима тима НПМ, мигранти су већином навели да средстава за хигијену, пелена и топле воде има довољно. Ипак, поједини су се пожалили на квалитет средстава за хигијену, а неки и да их не добијају довољно.

Доручак и ручак припрема локални ресторан о трошку хуманитарних организација, које обезбеђују и пакете obroka за вечеру, као и млеко. Јеловник се сачињава на недељном нивоу и прилагођен је верским уверењима миграната. У Центру се налази трпезарија, која је опремљена столовима, клупама, фрижидером и шпоретом и која истовремено мигрантима служи за дневни боравак. Према службеним наводима, у почетку рада Центра је било усмених примедби на поједина јела, па су она након договора са мигрантима и рестораном замењена другим. Мигрантима се омогућава и да у трпезарији сами припремају додатне оброке.

Комуникација са мигрантима се одвија коришћењем енглеског језика, јер нема преводилаца за њихове матерње језике. По потреби се организују састанци службеника Комесаријата са представницима миграната, како би се договорно решили текући проблеми. Поједини мигранти са којима су обављени разговори су истакли да имају добру комуникацију са службеницима ангажованим у Центру, а поједини су се пожалили да је она отежана. У оквиру Центра нису истакнути кућни ред нити информације од значаја за боравак у Центру.

3.

ПРЕПОРУКА

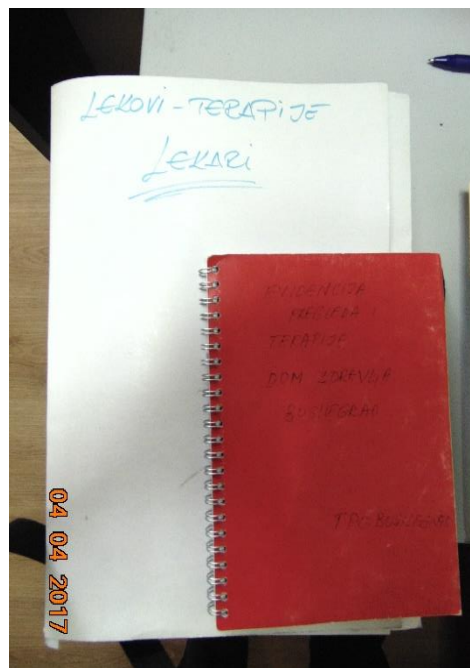
Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру у Босилеграду истаћи кућни ред и информације од значаја за боравак у Центру, на језицима које мигранти разумеју.

Службеници Комесаријата наводе да нема озбиљнијих сукоба између миграната и да се дешава да се деца посвађају па се свађа прошири и на њихове родитеље. Један већи сукоб између два мигранта који су били смештени заједно у соби су службеници решили разговором са њима. Поред наведеног, имали су сумњу на насиље у породици, односно да је једна жена жртва физичког насиља свог супруга. Тада су стручни радници Центра за социјални рад у Босилеграду, који су позвани овим поводом, обавили разговор са женом, током којег је она негирала да је жртва насиља, па су у наредном периоду службеници Комесаријата пратили њихово понашање. Ова породица се више не налази у Центру.

Од ванредних догађаја тиму НПМ је препричан и случај који се догодио у јануару ове године, када је група миграната сама дошла до Центра. Како су поједини били нарушеног здравственог стања, одмах су збринуте у Дому здравља. Позване су здружене снаге полиције и војске које су групу, с обзиром да није било слободних места у овом Центру, одвезли у Прихватни центар у Дивљани.

Лекар и медицински техничар из Дома здравља у Босилеграду долазе у Центар свакодневно на 2 сата. Службеница Комесаријата истиче добру сарадњу са Домом здравља. Прегледе обављају у канцеларији службеника у Центру, а уколико је потребно мигранте воде у Дом здравља, где се, између осталих, могу обавити гинеколошки и стоматолошки прегледи. У тренутку посете НПМ, једно дете је ради лечења било задржано у болници у Нишу. Са њим је отишао његов отац, а до болнице их је превезла Служба хитне помоћи из Босилеграда. Трошкове лечења надокнађују хуманитарне организације, које су Центру недавно обезбедиле новчана средства (27.500 динара) на месечном нивоу за набавку лекова. Тиму НПМ је описан случај када је једном мигранту хитно био потребан лек за срце, па су представници једне невладине организације који су се задесили у Центру хитно реаговали и купили лек и на тај начин спречили теже последице. Интервјуисани мигранти су потврдили да су приликом пријема у Центар имали лекарски преглед и да их лекар редовно посећује.

У канцеларији коју користе службеници ангажовани у Центру се чувају извештаји о лекарским прегледима и анализама које су обавили мигранти, као и евиденција прегледа и преписане терапије у коју податке уписује лекар. Према речима службенице Комесаријата, медицинска документација се овде чува јер се на тај начин прати шта је коме од миграната потребно од лекова, а и мигрантима је често лакше да им службеници чувају документацију. Ипак, с обзиром да подаци о здравственом стању, односно подаци из медицинске документације, представљају нарочито осетљиве податке о личности пацијента, које су дужни да чувају здравствени радници,⁵ ови подаци би требало да буду доступни само мигрантима-пацијентима и здравственим радницима, осим ако поједини мигрант сам не одлучи да их учини доступним и другима.

4.

ПРЕПОРУКА

У Прихватном центру у Босилеграду подаци из медицинске документације миграната ће бити доступни искључиво здравственим радницима којима су ти подаци потребни ради остваривања законом утврђених надлежности и мигрантима на које се та документација односи.

3.1. Малолетни мигранти

У Центру се налази 22 малолетних лица (13 дечака и 9 девојчица), од чега је њих 5 узраста до 3 године, а 17 до 14 година. Сви су у пратњи родитеља.

Невладине организације 2 пута недељно за децу организују едукативно-забавне активности и часове енглеског језика. Центар тренутно нема просторију за оваква дешавања, па се, до оспособљавања одговарајуће просторије у подруму, оне обављају у ходнику или у дворишту Центра, ако временске прилике то дозвољавају.

Радници центра за социјални рад долазе само на позив. Имајући у виду да је скоро половина мигрантске популације у Центру малолетно, нарочито да се већином

⁵ Закон о правима пацијената ("Сл. гласник РС", бр. 45/13), чл. 21. ст. 1. и 2.

ради о деци до 14 година, став НПМ је да би стручни радници надлежног центра за социјални рад требало да, у циљу њихове заштите од злоупотреба, буду више присутни у Центру.

5.

ПРЕПОРУКА

Центар за социјални рад у Босилеграду ће у циљу заштите малолетних и других рањивих група миграната обезбедити присуство својих стручних радника у Прихватном центру у Босилеграду.

4. РАЗГОВОРИ СА МИГРАНТИМА

Чланови тима НПМ су обавили ненадзиране разговоре са више миграната смештених у Центру, различитог узраста, пола и земље порекла. На поступање службеника ангажованих у Центру, као ни на поступање службеника других органа у Србији, нико од интервјуисаних миграната није имао примедби. Неколико њих је навело да су имали лоша искуства са полицијом у Македонији, да су према њима били груби и да су их тукли.

На основу разговора са мигрантима смештеним у Центру НПМ је закључио да су изузетно задовољни условима, третманом и поступањем службеника који су ангажовани овде. Такође, приметна је забринутост за даљи наставак пута до развијених земаља Европе, будући да нико од интервјуисаних лица није изразио жељу да остане у Србији дугорочно.